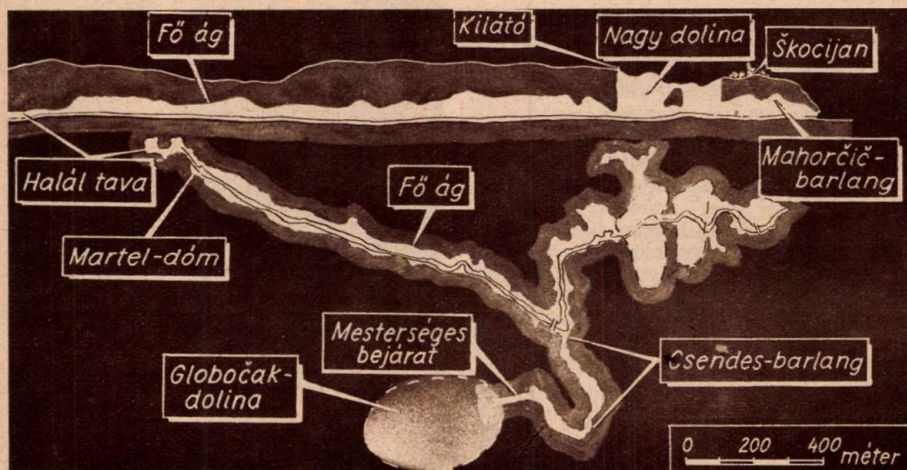

A Föld legnagyobb BARLANGJÁBAN

Vaj' hol van és melyik Földünk legnagyobb barlangja? Hosszú évtizedek, idestova egy kerek évszázad óta erről vitatkoznak a különböző földrészek országainak barlangkutatói. Az amerikaiak nagy reklámmal — még a tankönyvek szerzőit is megsejditő propagandával — a századforduló óta azt iparkodtak elhitetni a nagyközönséggel, hogy ebben is ők tartják a világrekordot. A földkerekség legnagyobb és legnagyobb barlangvilágaként hirdették turistakalauzaik és szakkönyveik az USA Kentucky államának állítólag 300 kilométer

ismert járatrészeket, a teljes barlang hosszúsága 42 kilométer. Tagadhatatlanul tekintélyes méret még ez is. De a Mammút-barlang köré szőtt „mammút-legendák” fenntartásához már mégsem adnak elég tápot az újabb mérések.

Nemrégiben fedezték föl Svájcban a *Hölloch-barlangot*. E barlangrendszer Luzerntől keletre, a Muota és a Bisis folyók völgye közötti karsztos mészkőtömegben tárták fel a legutóbbi évek során. Ez a barlang megbízható mérések szerint, valamennyi mellékágazatával együtt 65 kilométer hosszú, s így eddigi

A Škocijani-barlang alaprajza (alul) és főágának hossz-szelvénye

hosszú *Mammút-barlangját*, amely Lousville-től délre a Green River (Zöld Folyam) mellett vált ismeretessé még 1799-ben.

Ha csakugyan 300 kilométer hosszúságú volna ez a barlangrendszer, úgy bizony mind-mind törpék hozzá képest a Föld többi barlangjai, és ne is próbáljanak versengeni vele. Csakhogy az amerikai „fölny” már itt is nagyon sokat „engedett”. Az újabb amerikai barlangtani szakirodalomban immár szerényen és alig észrevehető helyen közlik, hogy a Mammút-barlang hossza az újabb felmérések szerint mindössze 35 kilométer. Ha ehhez hozzáadjuk a még fel nem mért, de megbecsülhető hosszúságú

adataink alapján a Föld leghosszabb barlangjának bizonyult. A mi aggteleki *Baradla-barlangunk* 22 kilométeres hosszúságával az ötödik ebben a rangsorban.

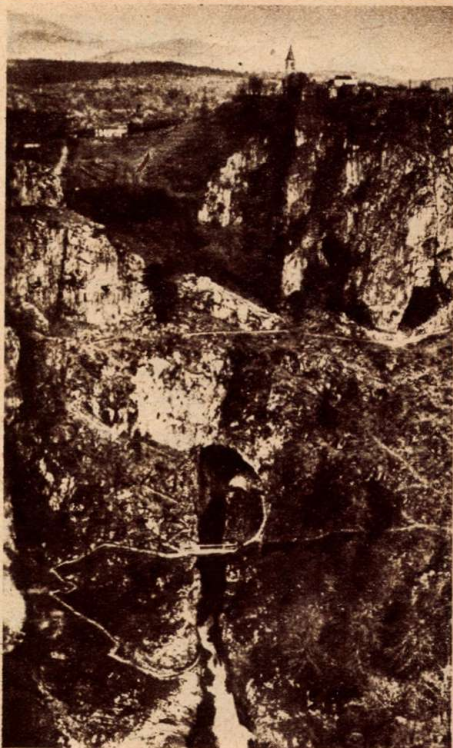
De félreértés ne essék; a hosszúsági rekord-hajszolás ellenében nagyon is hangsúlyoznunk kell, hogy a világ legnagyobb barlangja címet nem okvetlenül a leghosszabb barlang érdemli meg. Hiszen a barlangoknak nemcsak a hosszúsági méreteit kell figyelembe vennünk, hanem az üregrendszer jellemző általános szélességi és magasságmérteket is. S a mi megítélésünk szerint éppen ezek a sarkalatosan jellemző adatok és nem a hosszúság. A barlangok fő becslendő értéke ugyanis a látogatókat vonzó és

ienyűgöző erő, az ami a földalatti barlangbirodalomban az ember szemét, szívét, lelkét a „nagy természet csodái iránt” tüstént bámulatba ejti. S a fenséges látványt itt nem a statisztikai adatok, hanem az érzékszerveinkkel felfogható *érzélhető valóság* nagysága határozza meg. Aligha akad olyan emberfia, aki végigkúszna-mászna egy szűk folyosókból, vízmosta, egyhangú sziklacsővekből összetett 65 kilométer, vagy pláne 300 kilométer hosszúságú földalatti labirintust, s azt mondaná utána, hogy ez neki fölemelőbb látványt, fenségesebb élményt nyújtott, mint mondjuk az Aggteleki-Cseppkőbarlang Őriás termében tett földalatti barangolás. Mert az aggtelekiben szinte beláthatatlan magasságú és szélességű sziklaboltozat fedi be a roppant méretű földalatti teret, s nem szűk csatornában ténfereg az ember. Hát lehet-e egyáltalán kétségbe vonni, hogy a természet legnagyobb alvilági alkotásai azok a barlangok, amelyek a legnagyobb természeti erőmegnyilvánulások legmonumentálisabb méretű munkáját szemléltetik, és *érzélhető* közelségbe hozzák számunkra a gigászi méreteket, a természeti erők négy dimenzióját?

Hát ezért tartja e sorok írója a jugoszláviai *Skocijani-barlangot* a Föld legnagyobb barlangjának. Mert jóllehet e barlangóriás eddig ismert hossza alig több 5 kilométernél, de folyosójának szélességi és magassági méreteihez képest a földkerekség valamennyi más barlangürege eltörpül.

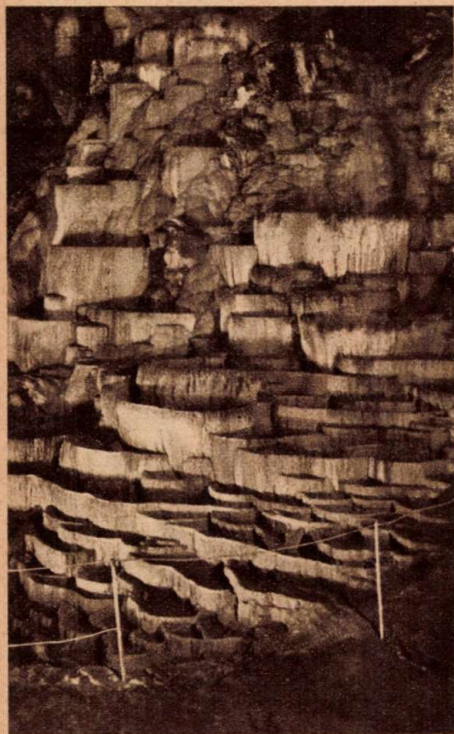
A Skocijani-barlangot dr. *Savnik Roman*, a világhírű Postojnai (Postumiai) Karsztkutató Intézet igazgatójának meghívására 1958 június 23-án jártam be. Mi tagadás, életem egyik legmeghatóbb és felejthetetlen élményét nyújtotta ez a nap.

Jugoszlávia északnyugati részén, a szlovéniai Karsztban, amelyet zömében krétakori mészkő alkot, a cseppkőbarlangjáról világhírű Postojna és Triest közötti térségben folyik a titokzatos *Reka folyó*. Vize az 1796 méter magas Sneznik nevű hegytömegből ered. A folyó 47 kilométeres hosszúságú felszíni medrének java részét a mészkövet fedő márgás palarétegben találjuk. A pala nem nyeli el vizét s így a mellékpatakok vízhozamaival hamarosan meglehetősen bővizű folyóvá duzzad. Ritka jelenség ez a Karsztban. A mészkő építette hegységvonulatban ennyire bőséges vízhozamú, nagyobb folyók nemigen alakulhatnak ki, mert a kopár, repedezett

A „Nagy-Dolina” látképe a kilátókosárból. Alul a földalatti Reka folyó, hátul Skocijan község tornya látszik

sziklás mészkőtalaj másutt tüstént elnyeli a felszínére hullott, vagy folyt vizeket. A Karszt vízfolyásai a mészkőhegység belsejében folynak s évmilliók során tágas barlangfolyosókat mosnak a kemény sziklákban. Ezért víztelen, ezért kopár a vidék felszíne. Még talaj is csak ritka helyen képződött rajta. A Reka völgye zöld rétteivel, virágzó gyümölcsöseivel valóságos oázis a nagy Karszt-sivatagban. Ámde a karszt többi vízfolyásainak sorsát ő sem kerüli el. Vreme község határában megszakad a márgapalás talaj, s a folyó vize ráömlik a mészkőre. Eltűnik a szelid pompázatú zöldelő vidék, amely eddig kísérte, és a völgy bizzar sziklaszurdokká szűkül össze. Két és fél kilométeren át tajtékzik még a Reka ebbe a szűk szurdokba szorítva, mígnem elbúcsúzik a napvilágtól. Szurdokvölgye sziklafallal zárul le, s ennek tövében egy óriásméretű barlangnyílás fogadja magába a folyót. Kevéssel odább még egyszer kibuknak vize a napfényre a „Velike Doline”

Kaskád vízeséseket alkotó tetaragátak
a barlangban

(Nagy-Dolina) 165 méter mélységű függőleges falú sziklagödörnek feekén. Azután végképp eltűnik szemünk elöl egy újabb sötét sziklakapun át. Ettől kezdve egészen a Triesztől északnyugatra fekvő Stivanig, ahol tengeralatti forrásokban jelenik meg, 41 kilométeres távolságon át föld alatt folyik az itt már *Timavonak* nevezett Reka. S legnagyobb-részt még ma is ismeretlen úton. (A Stivani-forrásokkal való összeköttetését az olaszok „jelzett” angolnákkal bizonyították be. Az angolnák hátuszonyából kicsíptek egy darabkát, beengedték őket az ismeretlenbe tűnő Timavoba, s 55 nap múlva a Stivani-forrásnál kifogták az első jelzett példányokat.)

A Timavo mintegy 2 millió év óta mossa földalatti medrét. Alvilági folyásának azt az első rövid szakaszát, amelyet ismerünk, Skocijani-barlangnak nevezzük, a bejáratú sziklaszírtre épült kis Skocijan, olasz nevén S. Canziano (ejtsd Kanciano) neve után. Nos, ezt az ismert földalatti Timavo-medert — túlzás nélkül — a Föld leggigászbibb méretű barlangjának becsuljuk.

Postojnából, Divaca község vasútállomásáig villanyvonat vitt, alig három-negyedóráig. Önnét Skocijanig, a Trieszti-Karszt e kis falujáig a csaknem 5 kilométeres távolságot gyalogszerrel, turistaúton tettük meg. A kopár sziklafennsík, ameddig a szem ellát, mintha kihalt volna az élet. A hepehupás, dolinás fehér sziklatalajt csak gyéren takarják a sovány, fonnyadt fűvek és csak itt-ott silányodik szomorúan néhány gyatra csipke-, vagy borókabokor. Az üstszerű dolinák fenekein szárazon rakott kőfalakkal körülvéve húzódnak meg ama szobanagyságú kis mezők, amelyek a vidék lakói számára az egyedüli művelhető területet jelentik. A nyári nap tikkasztó melegében minden halálcsendes, temetőien nyugodt volt. Szinte hullámokban izzott a levegő, csak a bokrok között rejtőző tücskök zavarták szüntelen monoton cripelésükkel az életelen vidék csendjét.

Egy órai gyaloglás után egy fenyőliget közepén fekvő kilátóhoz érkezünk. A lenyűgöző látványtól megdöbbenve állunk itt meg. Közvetlen alattunk tátongott a 40 emeletnyi mélységű, 500 méter széles függőleges falú sziklagödör, a Nagy-Dolina. Túlso szélén, a szakadék legperemén kapaszkodik a kis Skocijan falu. A roppant méretű szakadék-dolinát közepén egy sziklagerinc választja ketté. Ennek tátongó barlangkapuján dűbörgő vízeséssel zuhan keresztül a Timavo. Szédítő méretű ablak ez a nyílás, amelyen át a Karszt belsejébe pillanthatunk. A kilátókosárból, amely kinyílik merészen a szédítő mélység fölé, akárcsak a csehországi Macocha szakadékánál, már többen alávetették magukat a 165 méteres mélységbe: életunt emberek, reménytelen szerelmese, megfáradtak és megzavarodottak, akik itt tettek iszonyatos pontot szomorú életük végére. Innen elsaltunk Skocijan községbe, s ott megkerestük a barlang vezetőjét.

Skocijan jellegzetes és típusos karszti település, de a fekvése fölöttébb különleges. A két oldalról meredek szilaszakadékok közé zárt kis zug már a rómaiak itteni impériuma előtt lakott volt, az ásatások tanúsága szerint. Egyszerű kőházacskáinak tetőit nagy kődarabokkal nyomtatják le, hogy a bóra, a Karszt vad erejű szele el ne sodorhassa őket. Hiszen a bóra olykor, kivált télen, óránként akár 100 kilométeres sebességgel is száguld ezen a vidéken. A falu közepén egy tátongó szakadék nyílik, amely 100 méter mélységben a Reka földalatti

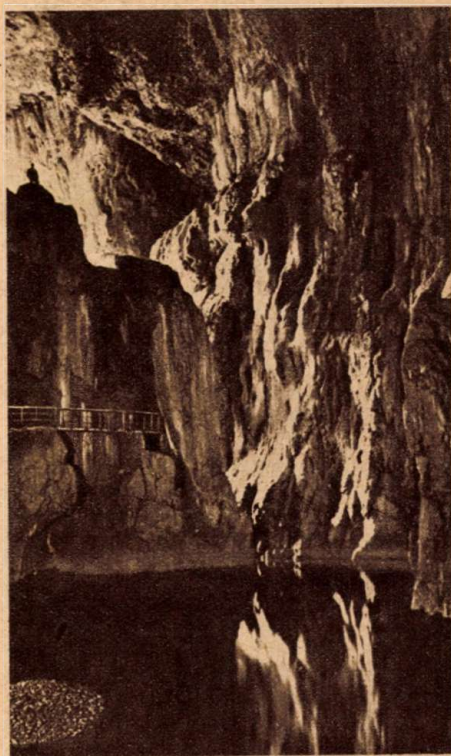
medrénél végződik. A szakadékon át éjjel-nappal felhallik a községbe a rejtelmes alvilági folyó dübörgése.)

Földalatti utunkra karbidlámpákkal indultunk el a „Globocak-dolina” oldalában kirobbantott mesterséges táróbejáraton át. A Skocijani-barlangban még csak ez évben kezdték meg a villanyvilágítás kiépítését, s ezt mi még nem élvezhetjük. A lejtősen ereszkedő táróból hamarosan beérkeztünk a „Tiha-jama” (Csendes-barlang) folyosójára. Ez a barlangrészt a Főágnak mindössze egy kis oldalága, összesen 525 méter hosszú. Víz nem folyik benne, ezért „Csendes-barlang”. A folyosó és a termek méretei azonban már itt is meglepőek. Egyik-másik termének 80 méternél is nagyobb az átmérője, s a boltozat kupolája is 40—50 méter magas helyenként. Önkéntelenül az Aggteleki-cseppkőbarlanggal hasonlítgatom össze a roppant üregrendszert, de mi tagadás, itt bizony nagyobbak a méretek. A fekete éjben elvesző boltozatok felé 10—15 méter magasságú sztalagmit törzsek merednek. Ekkora barlangüregeket még nem láttam másutt, pedig Közép-Európa sok barlangjában megfordultam. Kísérőim azonban továbbhaladásra biztattak, s rejtelmesen mosolyogtak, előre élvezve a hatást, hogy ugyan mit szölok majd akkor, ha beérünk a barlang főfolyosójára. Hiszen ez még semmi — magyarázzák szerényen — ez még csak egy kis-méretű oldalág!

Egyre jobban ámulva-bámulva a méretek láttán, tovább haladtunk a kanyargós úton, mely mind mélyebbre lejt. Az egyik folyosókanyarulatnál félelmetes dübörgés reszketeg moraja gyökereztetni földbe lábaimat. Ez már a főbarlangból idehalló Timavo harsonája. A barlangról már régebben is olvastam. Így itt nem éreztem magamat teljesen idegennek. Hanem azért a helyszínen már hihetetlennek tűnt a látvány, és megrázó élmény volt számomra. A zaj itt nem közönséges vízzúgásra, hanem messzi távlatokat átható mennydörgésre emlékeztet.

És egyre erősebben, áthatóbban dübörög a sötét birodalom zajló világa, ahogy tovább megyünk. Már csak kiabálva tudunk beszélni egymással, ha az ámulatlól egyáltalában szóhoz jutunk. A főágtól, ahol pokoli sziklamedrében a Timova tombol, még mindig messze vagyunk. Itt kezdtem átérezni az elemek gigászi erejének nagyságát, amely szinte megsemmisítő érzéssel ragadja hatalmába e barlang minden látogatóját.

A továbbiakban a barlangi járda mere-

A Föld legnagyobb barlangfolyosója

dekebben lejt, s előttünk egy óriási boltozatos sziklakapu mögött fekete bársónyos sötétség vonzza a tekintetet. Aki sokat járt-kelt a barlangok birodalmában, az tudja, hogy a lámpával be nem világítható nagyságú termekben a fény-sugarakat magába nyelő feketeségnek tónusai vannak. Utunk eddigi szakaszán sem rajzolódott ki a nagyobb termek teteje és oldalfala, de az eddigi sötétségnek volt valamiféle finom mély, árnyalatú barnás képszerűsége. Itt azonban ez a barna árnyalatvilág véget ért és vaksötétté válik a megfeketült tér.

Így érkezünk be a Skocijani-barlang főalagútjába. A méreteket már meg sem tudom ítélni. Lehet, hogy 100 méterre van a másik barlangoldal, de lehet ugyanilyen alapon akár ötszázra is. A dübörgés most már velőtrázó, szinte hegyomlászerű. Az ember valamiképp úgy érzi, hogy remeg az egész sziklatömeg, amelynek roppant üregéből csak egy függőleges faldarabot látunk. Azt a falrészletet, amelyet felettünk és alattunk, mintegy 20 méteres sugarú körben sejteni enged lámpánk világa. Az út,

amelyet követhetünk, egy hajmeresztő keskeny ösvény, a függélyes, vagy helyenkint még meredekebb sziklafalba robbantva. A falhoz lapulva óvatosan lépegetünk, bár a mélység felé, amely a másik oldalon szakad alá a beláthatatlanba, van egy vékony vaskorlátunk is. A szédületes földalatti alagút fenekén, 80 méterrel alattunk tájékozódik a Timavo vize. Vezetünk olajos papírcsövát tartott a lámpa lángjába, majd amidőn ez lángallobbant, ledobta a fáklyát a mélybe. A korlátot át láttuk, hogy az égő csóva peregre sülyedt, míg nem, úgy 20 második perc multán érte el a Timavo víztükrét.

A barlang teteje sem látszik felettünk. Korábban ekkora üreget el sem tudtam képzelni. A Skocijani-barlang fő folyosójának átlagos magassága 100 méter. Hazánk legmagasabb tornyai és templomai, az esztergomi főszékesegyház, a budavári Mátyás templom is könnyen el férnének benne, többhelyütt a debreceni Nagytemplomot (63 m) kettős tornyával akár kétszer is egymásra állíthatnók boltozata alatt. Egyáltalán nem halljuk egymást, bár hogy kiabálunk. A beláthatatlan kupola által visszavert és kordába szorított mennydörgés csak fokozza a hely zsiibasztóan félelmetes nagyszerűségét. Lenyűgözve csodáltuk a természet e rettenetes boszorkánykonyháját. Keresetlen szavú őszinte elismeréssel adózom azoknak, akik ebben a „pokol tornácában” meg tudták építeni a falba vésett turistautat. Csöppet sem csodálkozom azon, hogy az egymást váltó legkiválóbb alpinista és barlangkutató nemzedékek jó évszázados szívós munkáját kötötte le ennek az 1 kilométeres útnak kivájtása is, amely eddig elkészült a borzalmas sziklafalban.

A Skocijani-barlang belsőbb szakaszai csak az „Alpinisták útján” közelíthetők meg. Kísérőim megmutatták ezt is: körülbelül méterenkint kampós acélszegek vannak a síma sziklafalba vésve s ez a szegsor 70—80 méter magasságban a zúgó víztükrör felett, kilométereken át húzódik előre, az örök sötétség rettenetes szakadékfalában. Felsorolták az út megépítése során életüket vesztett hősök neveit is. Lámpával, kötelekkel s — mivel az út oda-vissza több napig tart — élelemmel is megrakodva bizony emberfeletti teljesítmény és merészség még ma is ezen végighaladni.

A barlang első feltárói inkább a víz hátán, csónakkal próbálkoztak a monstrozus alagút végére járni. A Timavo alvilági útjának követése azonban így is

roppantul veszélyes. A gyors sodró folyó 25 vízeséssel rohan végig a barlangban. A víz árja tehetetlen piheként sodorja magával a csónakokat. Voltak, akik a csónak előtt deszkákat úsztattak, s ezen gyertyák égtek. Így akarták felderíteni a földalatti vízeséseket. Ha az előttük úszó gyertyaláng eltűnt az ismeretlen mélyben, tudták, hogy vízesés felé sodródnak. Ilyenkor gyorsan iparkodtak lehorgonyozni s kitapasztalni a következő vízesés természetét. Volt akinek ez sikerült is...

A Skocijani-barlangot azonban a „Halál-taván” túl még senkinek sem sikerült bejárnia. A Halál-tavánál megcsöndesedik a vízfolyás és egy áthatolhatatlan szifon-tóba torkollik a barlang. Az ember megismerni vágyó kitaratása, akarata és ereje az újabb akadályt eddig még a legkorszerűbb felszerelések felhasználásával sem tudta legyőzni. A rejtélyes Timavo alighanem még hosszú időn keresztül megőrzi őrdögi sziklabirodalmának féltett titkait.

Dr. Jakus László

Az alábbi rendezvényekre jegyek kaphatók a helyszínen és az Uránia Ismeretterjesztő Boltban (VII., Lenin krt. 96., telefon: 119-467) elővételben is.

Június 15.

Anyáknak lányokról. An két a serdülőkor nevelési problémáiról. Ankétvezető dr. Nagy Sára főorvos. Az előadáson csak 20 éven felüli nők vehetnek részt. A Vasas Központi Művészegyüttesének színházában (VIII., Kőfaragó u. 12.) Du. 6 óra. Az előadás után bemutatják a „Holnap már késő” c. filmet. Belépődíj: 4,— forint.

Június 17.

Legközelebbi célpontunk a Hold. Előadó: ifj. Bartha Lajos. Vetített képek bemutatásával. A Társulat budapesti székházának előadótermében (VIII., Múzeum u. 7.). Du. 6 óra. Belépődíj: 3,— forint.

ORSZÁGJÁRÁS AUTÓBUSSZAL

Július 3—4—5 Kékes—Eger—Aggtelek. Részvételi díj: 232,— forint

Július 3—4—5 Pécs—Harkány—Balatonboglár. Részvételi díj: 249,— forint

Július 4—5 Eger—Aggtelek—Lillafüred. Részvételi díj: 194,— forint

Július 4—5 Eger—Mátra. Részvételi díj: 126,— forint

Július 5 Mátrai körút. Részvételi díj: 80,— forint

Július 5 Buják—Hollókő—Vác. Részvételi díj: 75,— forint